

همه از نوازندگان سرشناس موسیقی ایران هستند اما در این سال‌ها تعداد ارکسترهایی که راه‌اندازی شد بسیار اندک و عمرشان کوتاه بود و پایداری چندانی نداشتند. استاد ناهید درباره معضلات ارکسترها‌های امروزی می‌گوید: «نکته‌اول عشقی بود که موجب شد این ارکسترها سرپا بمانند و مادیاتی مطرح نبود همه هنرمندان در حد امبار و معاش روزانه خود کار می‌کردند و حقوق می‌گرفتند و چند شغله نبودند. حقوق من ماهی ۲۴۳ تومان بود و روزی ۲۱ قران خرج می‌کردم که می‌شد ۶۳ تومان و مابقی آن را پس‌انداز می‌کردم و زندگی‌مان براحتی سپری می‌شد. البته هزینه آن دوران با دخل و خرج امروز جور در نمی‌آید و با این درآمد‌ها ارکستری باقی نخواهد ماند. البته نوازنده‌های خوب هم دیگر حضور ندارند و خوبان ارکسترها همه فوت کرده‌اند مانند سیروس حدادی، محمود ذوالفقون، سلیم فرزان و... و اگر تعداد معدود نوازنده خوب هم باشد به خارج ازایران می‌روند چرا که در کشور خود نه احترامی دارد و نه کارشان بازگشت مالی خواهد داشت با این حساب باید بگویم فاتحه موسیقی‌سال‌هایپیش خوانده شده است.»

#### ■ دیپلماسی فرهنگی با اجرای خارج از ایران

استاد حسن ناهید برای شناساندن موسیقی سنتی و اصیل ایران، مسافرت‌هایی همراه با خوندگانی چون حسین قوامی، محمدرضا شجریان، محمود محمودی خوانساری و عبدالوهاب شهیدی به کشورهای ترکیه، بلغارستان، یوگسلاوی، ایتالیا، فرانسه، بلژیک، هلند، آلمان، اتریش انجام داده و برایکم‌هایی تحت عنوان کنسرت سازهای ملی ایران شرکت کرده است: «من تقریباً همه کشورهای دنیا را سفر کرده‌ام و در هر کشور چندین کنسرت اجرا داشته‌ایم بعد از انقلاب هم با همراهی یکی از ارکسترهای تلویزیون، در خارج از ایران اجرای برنامه داشتیم و آقای حسن ریاحی هم حضور داشت؛ کشورهایی چون ژاپن، چین، سنگاپور، مالزی، هند، الجزایر و... البته امروزه نسبت گذشته شرایط بسیار بهتر است و اغلب کشورها با ساز نی ایران و موسیقی ایرانی آشنا هستند به این دلیل که هنرمندان بسیاری چون آقای کیهان کلهر تلاش کردند موسیقی ما را به دنیا معرفی کنند. اگرچه وظیفه ای کار برعهده مسئولان فرهنگی است اما حمایتی صورت نمی‌گیرد، البته آن دوران هم موسیقی ما را بخوبی می‌شناختند و بسیاراستقبال می‌کردند به یاد دارم در سفری که به الجزایر داشتیم ارکستر «اساز الکثوم» هم آمده بود و اجرای برنامه داشتند با رهبری عبدالعزیز محمود. همه در یک هتل بودیم و دوستی و آشنایی‌هایی صورت گرفت و گاهی در کنار هم ساز می‌نواختیم. شاید جالب باشد بپایند نی ایرانی با دندان نواخته می‌شود اما نی عربی باب و آن روز هر در هتل ساز می‌نواختم؛

برنامه‌های ارکسترال گل‌ها در گروه‌های کوچک هم اجراهایی داشته‌ایم.»

ارکستر فرامرز پایور آخرین ارکستری بود که حسن ناهید در آن فعالیت داشت: «آقای پایور دو ارکستر داشت و من در هر دو ارکستر ساز می‌نواختم، یک ارکستر دیپلم‌های اول هنرستان شرکت داشتند مانند آقایان هوشنگ ظریف، رحمت‌الله بدیعی، حسن منوچهری و محمد اسماعیلی و خانم‌ها پروین صالح و پروین شکالور. یک ارکستر دیگر هم بود به نام لورس چکناواریان انجام داده‌ام مانند فیلم «بیتا» و «تنگسیر» که نی آن را من نواختم. همچنین «باله سیمرغ» که یک کار ارکسترال است.

حسن ناهید به این روزها و کارهایی که از صداوسیمیا پخش می‌شود انتقاد دارد: «آثاری که امروزه از صداوسیمیا پخش می‌شود معمولاًی ندارد و بسیار متفاوت با کارهایی است که آن دوره از رادیو و تلویزیون پخش می‌شد حتی یک نفر هنرمندان آن شناخته شده نیستند و نمی‌توان نام شاگردی برای آنها انتخاب کرد.» جالب است بدانید با وجود امکانات آن دوران، ارکسترهای بسیاری برپا بودند و اعضای آن

انجمن‌های موسیقی استان‌ها در این دوره نبود. اما در دوره‌های قبل از توان و همکاری انجمن‌های موسیقی استان‌ها استفاده شده است.

■ **دلیل حذف بخش موسیقی کودک چه بود؟**  
طبق طراحی ای که هیأت انتخاب سی و ششمین جشنواره موسیقی فجر ارائه کرد، بخش خاصی از کودکی تا بزرگسالی در گروه‌های انتخابی در جدول جشنواره دید شده بود. بخشی با عنوان یا تم از هنرستان تا دانشگاه که در این بخش شاهد حضور گروه‌های موسیقی از هنرستان‌های موسیقی پسران و دختران و دانشگاه‌های مختلف در رشته موسیقی هستیم و حدود ۷ گروه است که البته بخش ابتدایی این مسیر حضور گروه‌های کودک و نوجوان بود و در این راستا دو گروه از سوی هیأت انتخاب برگزیده شده بودند. صحبت‌هایی هم با گروه‌ها انجام گرفت اما مشکل دلگرمی خانواده‌ها بود که نسبت به تمرین فرزندانشان در گروه‌ها حساسیت داشتند بنابراین گروه‌های کودک و نوجوان نتوانستند در تمرین گروه‌ها حضور داشته باشند.

■ **نکته دیگر از زیبایی آلبوم‌های موسیقی پاپ است و طبق اعلام هیأت داوران طی دوسال گذشته ۱۴۸ آلبوم ارسال و در بخش رقابتی شرکت داده شده و بیشتر فعالیت‌های هنرمندان این حوزه در بخش تک آهنگ بوده است. باین حساب آیا در سال‌های بعد بخش تک آهنگ به بخش رقابتی جشنواره افزوده**

#### گروه‌های بخش موسیقی ارکسترال:

ارکستر ملی ایران به رهبری بردیا کیارس و خوانندگی پوریا اخوای، ارکستر سمفونیک تهران به رهبری نصیرحیدریان، ارکستر «پارس‌وا» به رهبری احمد مقدسی زاده.

#### گروه‌های بخش موسیقی بین‌الملل:

تکنوازی ویلنسل مارتین ملندز از کوبا، دوتت سان موس (دونوازی گیتار و ویلنسل) از اتریش، دوتت ویلا مالدانا (دونوازی آکاردئون و کلارینت و ساکسوفون) از اتریش، تریوی جز فولبرشت-سائس نوازی (الکترونیک و گیتار) از آلمان و تکنوازی پیانو موریس ارنست از آلمان و دوتت فراتا دی پالما (دونوازی پیانو و ویلن) از ایتالیا.

می‌گفتند: «حسن عجیباً غریباً» و برایشان جای تعجب بود که این صدا چگونه از لای دندان خارج می‌شود.»

استاد ناهید آشنایی و همکاری بسیاری با زنده‌یاداستاد محمدرضا شجریان داشت و حال خاطرات خوبی از آن دوران دارد: «آشنایی من و آقای شجریان به ۶۰ سال قبل برمی‌گردد و در جشن هنر شیراز آشنا شدیم و بعد آن در ارکستر آقای پرویز مشکاتیان، فرامرز پایور و ارکستر تلویزیون، ارکستر رادیو و... همکاری داشتیم تا سال‌ها قبل که کمی فاصله بین ما ایجاد شد اما این خاطرات همچنان در ذهن و قلب من به یادگار ثبت شده است و صد حیف و صد افسوس که چنین خواننده بزرگی دیگر دربین ما نیست. آقای شجریان در حفظ

#### ساز نی در کشورهای مختلف وجود دارد اما

خاستگاه اصلی این ساز و شیوه نواختن با دندان مختص به ایران و از دوران نایب اسدالله ترویج پیدا کرده است البته استاد کسایی تحول بزرگی در این ساز ایجاد کرد و این ساز را به کمال رساند و نیاز نیست فرم جدیدی در این ساز ایجاد شود

ساز نی آثارمکتوب چندانی به چاپ نرسیده و پژوهش‌ها کمی صورت گرفته است. قدمت ساز نی را مهم تلقی کرد: «ساز نی قدمت طولانی ندارد و از زمان نایب اسدالله به بعد به صورت طوری‌انتم نوار کاست‌های قمرالملوک وزیری، ظلی با موسیقی‌های قاجار گوش می‌داد و شاید تنها در هنگام صرف ناهار یا شام از شنیدن این کارها فارغ می‌شد و باید بگویم جای چنین هنرمند بزرگی در موسیقی ما بسیار خالی است و مادر در هر چنین فرزندی را دیگر نخواهد زاید. مکتب شجریان یک شیوه‌آوزی کاملاً اصولی و درست بود و حتی شاگردان او هم نمی‌توانند ادامه دهند مسیر او باشند.

#### ■ انتظار از جوانان

حسن ناهید از سال ۳۹ تا ۹۹ به فعالیت در حوزه موسیقی مشغول بود اگرچه چند سالی است به دلیل ایمنلنت دندان نمی‌تواند ساز بنوازد اما همچنان جوانان را به شنیدن و آموختن موسیقی خوب تشویق و دعوت می‌کند و در این سال‌ها که عضو هیأت داوران جشنواره ملی موسیقی جوان بوده تلاش کرده این انگیزه در جوانان بارور شود تا با اشتیاق مسیر هنری و موسیقی را ادامه دهند و این هنر بزرگ و فاخر را به‌جد بیگیری کنند: «ساز نی در کشورها و مختلف وجود دارد اما خاستگاه اصلی این ساز و شیوه نواختن با دندان مختص به ایران و از دوران نایب اسدالله ترویج پیدا کرده است البته استاد کسایی تحول بزرگی در این ساز ایجاد کرد و این ساز را به کمال رساند و نیاز نیست فرم جدیدی در این ساز ایجاد شود.»

#### اگر بخش رقابتی تداوم پیدا کند می‌تواند آن

جایگاهی که سیمرغ در سینما دارد، بارید در موسیقی پیدا کند، البته رسیدن به این جایگاه منوط به تداوم ۶-۵ سال این بخش و اعتماد بیشتر هنرمندان به داور ی‌ها و جشنواره است و این امر کمک می‌کند هنرمندان با رغبت بیشتری آثار خود را به جشنواره ارسال کنند

سایر حوزه‌ها اعتماد و رغبت بیشتری به جشنواره بدهند.

■ **برخی از اهالی موسیقی بر این نظر هستند که جشنواره موسیقی فجر به بخش خصوصی واگذار شود. به عنوان مدیرکل دفتر موسیقی**

**نظر شما در این باره چیست؟**

به‌صورت کلی آینده عمومی کشور در توسعه و واگذاری فعالیت‌ها به بخش خصوصی همراه خواهد بود و باید به این سمت حرکت کرد و صنفت‌ها و تشکل‌ها در حوزه‌های مختلف تقویت شوند و اداره امور در حوزه‌های مختلف موسیقی به خود مردم واگذار شود و امیدوار هستم این بلوغ و این هویت بخشی بیشتر به جشنواره اتخاذ شده لازم به ذکر است این تصمیم به جهت نداشتن اما یکی از مصوباتی که شورای بین هنرمندان و جشنواره افزایش پیدا کند تا هم جشنواره موسیقی فجر به یک موقعیت ممتازتری دست یابد و هم هنرمندان مانند

#### گروه‌های بخش موسیقی تلفیقی:

اجرای گروه ماهیما با خوانندگی حجت اشرف‌زاده، گروه موسیقی رستاک به سرپرستی سیامک سپهری، میلاد درخشانی، گروه ترانه باران با خوانندگی قاسم افشار، حمید غلام‌علی.

#### گروه‌های بخش موسیقی کلاسیک:

اجرای «انگهی از کنج» به سرپرستی ریکا آشوقیان، گروه کرشهر تهران به رهبری مهدی قاسمی، گروه کر اردیبهشت به هنرمندی حمید عسگری، اجرای «آتسامل نیواک» با نوازندگی گلریز ژابیز زربخش، اجرای سونیت برای قیچک و قانون و کوئینت زهی رسیبنا با هنرمندی بهزاد عیدی، اجرای «کوارتت زهی نماد» با سرپرستی ستاره بهشتی، اجرای هنرستان موسیقی دختران و هنرستان موسیقی پسران، رسینال پیانو دانشگاه آزاد و دانشگاه علمی کاربردی.

■ سه شنبه ۲۸ بهمن ۱۳۹۹

■ سال بیست و هفتم

■ شماره ۷۵۶۸

## آنچه در جشنواره می‌بینید و می‌شنوید

#### ■ موسیقی فجر اصیل‌ترین، جشنواره

گروه موسیقی «ایستیم» از خراسان با هنرمندی مهرداد باعجقی و شاهین علیزاده موسیقی کرمانجی را روی صحنه می‌برند. این نخستین اجرای این گروه موسیقی در قالب جشنواره است. **شاهین علیزاده** بر این نظر است جشنواره موسیقی فجر معتبرترین و رسمی‌ترین جشنواره موسیقی در ایران است و به‌همین سبب اکثریت هنرمندان بخصوص نسل جوان علاقه‌مند هستند در این جشنواره شرکت کنند. البته جشنواره موجب شهرت هنرمند نیست بلکه معیار اعتبار و شهرت یک هنرمند، ارائه یک کار خوب است. او به «ایران» گفت: در کشورهایی که در بحث هنر فعال و قوی هستند مانند جشنواره ما در آنجا بسیار برگزار می‌شود که همه معتبر و جهانی است اما در ایران اصیل‌ترین جشنواره، موسیقی فجر است.

#### ■ فرصتی مغتنم برای دیده شدن

**بهزاد عیدی** آهنگساز و موزیسین ایرانی در سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ با گروه خنیاگران مهر حضور پررنگی در جشنواره موسیقی فجر داشته و امسال با کوئینتت رسیبنا با آثاری برای قیچک، قانون و کوئینتت زهی در جشنواره حضور پیدا کرده است. این اجرا در دو بخش خواهد بود که در بخش قطعات قیچک و کوئینتت زهی آثار ی چون «چشمون مریم»، «بنات»، «چهار مضرب اصفهان» و «کامران»، و در بخش قطعات قانون و کوئینتت زهی «سکوت»، «شورج‌بار»، «خاطره‌ها» و «در قفس» اجرا می‌شود و در دو نوازی قیچک و قانون اثر «به‌زندان» زنده یاد حسین و فلهوی شنیده خواهد شد.

این آهنگساز در گفت‌وگو با «ایران» درباره برگزاری این دوره از جشنواره به‌صورت آنلاین خواهد بود، گفت: به هر روی زحمات نوازندگان در کنسرت و اجرا دیده خواهد شد و جشنواره موسیقی فرصت بسیار مغتنمی است تا این منظور حاصل شود. هر چند اجرا به‌صورت آنلاین

#### ■ بهره‌مندی طیف بیشتری از مخاطبان

گروه موسیقی «نماد» با سرپرستی ستاره بهشتی دومین تجربه حضور در جشنواره با این گروه است و در سال‌های قبل تر چه به شکل شخصی و چه همراهی با برخی دیگر از هنرمندان در جشنواره شرکت داشته است. آثاری که قرار است در این دوره از جشنواره اجرا کنند کوارتت زهی با قطعاتی از موسیقی کلاسیک از آثار موتسارت و چایکوفسکی است. **ستاره بهشتی** در گفت‌وگو با «ایران» گفت: امسال نخستین تجربه مجریان و همچنین شرکت کنندگان جشنواره موسیقی را در برپایی آنلاین پشت سر خواهیم گذاشت؛ به گمانم این موقعیت بسیار خوبی برای علاقه مندان است. در شرایط عادی جشنواره شاید خیلی از علاقه مندان شرایط حضور در سال‌ها را نداشته باشند. او افزود: برپایی آنلاین جشنواره امکان خوبی برای بهره‌مندی طیف بیشتری از مخاطبان را فراهم می‌کند و از این بابت به آن بسیار خوشبین هستم. البته تحقق این مسأله نیازمند تبلیغات و اطلاع‌رسانی کافی است چرا که شاید هنوز هم عده‌ای از مردم از برپایی آنلاین جشنواره و چگونگی بهره‌مندی از آن اطلاع نداشته باشند. گذشته از بحث تفاوت از شکل برگزاری جشنواره امسال که در بستر فضای مجازی شاهد

#### ■ «آه از آن رفتگان» تقدیم به زنده یاد محمدرضا شجریان

**سیاوش کامکار** یکی از اعضای گروه «زاو» که این نخستین مرتبه‌ای است که این گروه در جشنواره موسیقی فجر شرکت می‌کند؛ او به «ایران» گفت: هر چند که خود من به‌شخصه بارها، در خلال حضور در گروه‌های مختلف در این رویداد حوزه موسیقی شرکت کرده‌ام؛ شاید از سال‌های ۵۴-۸۵ و امسال با همراهی این گروه قطعاتی با آهنگسازی امیرناصرنجرب و به خوانندگی نوید نوری اجرا شود. «از عشق» و «بسته بال» از جمله این قطعات خواهند بود. قطعه «آه از آن رفتگان» را هم به زنده یاد محمدرضا شجریان تقدیم خواهیم کرد. او درباره آنلاین برگزار شدن جشنواره گفت: باید بگویم که این نخستین تجربه است. نمی‌دانم باید قدری صبر کنیم و ببینیم که با چه شرایطی روبه‌رو خواهیم شد. هر چند که گمان نمی‌کنم با اتفاق دندان خاصی روبه‌رو شویم. البته همین که جشنواره به تنع آن محدودیت‌هایی که کرونا پیش روی همگان گذاشته تعطیل نشده اتفاق مثبتی است هر چند که با تحول عجیب و شگرفی روبه‌رو نیستیم چرا که پیش‌تر نیز شاهد برگزاری جشنواره‌های آنلاین، هر چند که خواه ناخواه بهره‌مندی از فضای مجازی هم مزیت‌هایی دارد که در اجرای آن وجود ندارد. برای جشنواره موسیقی امسال اجرای قطعاتی همچون «عطش» با آهنگسازی محسن تقی‌پور، چهارمضرب «فواره فرد» به آهنگسازی محسن تقی‌پور، سولوی تنبک، سولوی کمناچه، قطعه «ابرایشم» و تصنیف «غبار» که به آهنگسازی خودم و با شعری از استاد شفیعی کدکنی است. سازخودم سه تار و تنبک و کار اصلی‌ام نیز آواز است. امسال سی و ششمین دوره جشنواره موسیقی فجر را پشت سر می‌گذاریم؛ به گمانم مهم‌ترین نقطه فوت آن را می‌توان در فرصتی دانست که در اختیار هنرمندان برای ارائه هنر خود می‌گذار؛ این که در برهه زمانی ثابت و جای مشخصی بتوانند در قالب

#### ■ بهره‌مندی از فضای مجازی

**علی حق شناس** با گروه موسیقی خاوران امسال نخستین تجربه حضور در جشنواره موسیقی فجر را دارد و به واسطه اعلام فراخوان شرکت کرده است. او به «ایران» گفت: من به‌شخصه با برگزاری جشنواره به شیوه مرسوم سال‌های قبل که مردم در سال‌ها حاضر می‌شدند و پای اجرا می‌نشستند بیشتر موافق هستم، با این حال محدودیت‌هایی که کرونا سبب شده چاره‌ای برای مسئولان نگذاشته بود جز توسل به اجراهای آنلاین. هر چند که خواه ناخواه بهره‌مندی از فضای مجازی هم مزیت‌هایی دارد که در اجرای آن وجود ندارد. برای جشنواره موسیقی امسال اجرای قطعاتی همچون «عطش» با آهنگسازی محسن تقی‌پور، چهارمضرب «فواره فرد» به آهنگسازی محسن تقی‌پور، سولوی تنبک، سولوی کمناچه، قطعه «ابرایشم» و تصنیف «غبار» که به آهنگسازی خودم و با شعری از استاد شفیعی کدکنی است. سازخودم سه تار و تنبک و کار اصلی‌ام نیز آواز است. امسال سی و ششمین دوره جشنواره موسیقی فجر را پشت سر می‌گذاریم؛ به گمانم مهم‌ترین نقطه فوت آن را می‌توان در فرصتی دانست که در اختیار هنرمندان برای ارائه هنر خود می‌گذار؛ این که در برهه زمانی ثابت و جای مشخصی بتوانند در قالب



زمان: سه‌شنبه: ۲۸ بهمن  
ساعت: ۱۷:



و برای سالن خالی بسیار سخت است ولی فیلم‌کنسرت ضبط و پخش خواهد شد و دیده شدن به‌صورت مجازی مخاطبان بیشتری را در بر خواهد گرفت.

زمان: سه‌شنبه: ۲۸ بهمن  
ساعت: ۱۸:۳۰:



اجرای گروه‌ها خواهیم بود به گمانم میزان موفقیت و اثرگذاری این رویداد هنری به عوامل مختلفی از جمله چگونگی برنامه‌ریزی‌ها برای برگزاری اش نیز بستگی دارد. او از بیانی‌اش از جشنواره موسیقی فجر را اینگونه بیان کرد: متأسفانه یکی از مسائلی که در ارتباط با جشنواره‌ها، از جمله همین جشنواره با آن روبه‌رو هستیم، تغییر برگزارکنندگان آن بوده که مانع یک هدف‌گذاری بلندمدت می‌شود.

زمان: سه‌شنبه: ۲۸ بهمن  
ساعت: ۲۱:۳۰:



نیست؛ مخاطبان محدودتری دارد. از همین رو مخاطبان محدود ما نیز چه در بستر فضای آنلاین و چه اجرا در سالن‌های عادی به احتمال کارمان را دنبال خواهند کرد. اما اگر بازگردیم به سطرهای ابتدایی و بحث این که نگاه خود من به جشنواره موسیقی فجر با توجه به گذشت سی‌وشش دوره از آن چیست باید بگویم ارتقای هرچه بیشتر این جشنواره نیازمند ارائه کارهای خوب و از سویی در نظر گرفتن برنامه‌های بلندمدت است و این مهم‌ترین مسأله‌ای است که نه فقط درباره موسیقی فجر، بلکه درباره دیگر ابعاد جشنواره صادق است.

زمان: سه‌شنبه: ۲۸ بهمن  
ساعت: ۲۳:



جشنواره‌ای بزرگ دست به این کار بزنند، اتفاق بسیار مهمی است. شاید اگر هر یک از گروه‌ها در جای دیگر و مجزایی دست به ارائه کار خود بزنند به اندازه شرایط جشنواره که در محل‌های مشخصی حاضر می‌شوند اثرگذار نباشد. عقیده شخصی من بر این است که جشنواره موسیقی فجر نباید تنها به همین رویداد ختم شود بلکه باید جشنواره کوچک و حتی تخصصی دیگری از دل آن شکل بگیرد.

زمان: چهارشنبه: ۲۹ بهمن  
ساعت: ۱۷: